

האשה שהפכה לאחות

דני עובדיה

ראשי פרקים:

- א. "והיה ברכה"
- ב. "למען ייטב לי בעבורך"
- ג. "ויהי כאשר הקריב"
- ד. "אמרי נא אחתי את"
- ה. מעשה אבות סימן לבנים
- נספח א' - היחס בין סיפורי "אחותי את" במצרים ובגרר
- נספח ב' - מבנה הסיפור

א. "והיה ברכה"

מספר הבטחות מובטח אברהם קודם עזיבתו את חרן ארצו, מולדתו ובית אביו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" (פס' א)¹. לבד לבד הולך אברהם בתחילת דרכו, אל הארץ המסתורית שאפילו את שמה אינו יודע "אל הארץ אשר ארצך" (שם), הארץ שרק כאשר יגיע אליה ידע אודותיה, יתודע למחצביה לגודלה ולסוג האוכלוסייה המתגוררת בתוכה. ולתוך "שק ההבטחות" נכנסות ברכת הזרע וגידול השם "ויעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה" (שם, פס' ב), ברכת המברכים ע"י הקב"ה וקיללת המקללים "ואברכה מברכך ומקללך אאר" (שם, פס' ג) ולבסוף ההבטחה האונברסלית, הבינלאומית, הברכה החובקת עולם ומלאו "ונברכו בך כל משפחת האדמה" (שם).

קשה להתעלם מהשורש ב.ר.כ החוזר חמש פעמים בהבטחות אלה המשתרעות בסה"כ על פני שלושה פסוקים:

"ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצך. ויעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה" (בר' יב' א-ג).

בניגוד לכל אדם שזוכה לקבל ברכה, אברהם אבינו הופך להיות ברכה "והיה ברכה", אברהם יהפוך להיות מקור הברכות, הוא יחליט את מי לברך ואת מי לא לברך ובכך יהפוך אברהם לחוליה בשרשרת הדורות שתוביל את העולם, כשם שכותב רבנו בחיי:

"והנה בכאן חתם ברכתו שברך אותו תחלה ומצינו שהברכה משתלשלת מדור לדור מבריא את העולם, באדם הראשון כתיב (בראשית א, כח) "ויברך אותם אלקים", נתקלל העולם בדור המבול והוצרך לברכה וברך לנח שנאמר (שם ט, א)

1. כל המקורות, בלי ציון הספר והפרק מתיחסים לספר בראשית פרק יב'.

"ויברך אלקים את נח ואת בניו", חטאו בדור הפלגה ובא אברהם ומסר הברכות בידו, אמר לו "זהיה ברכה" אתה מקור הברכה תברך לכל מי שתרצה" (בר', כח, ו) אברהם אינו משתהה ומיד פונה לממש את צו ה', לוקח את כל רכושו, את אשתו, את בן אחיו לוט, את הנפש אשר עשה בחרן ופונה אל ארץ כנען ושם מתגלה הא-ל פעם נוספת לאברהם ומוסיף לו הבטחה נוספת, הורשת הארץ לזרעו:

"וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֲתָן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" (פס' ו)

פעולותיו הראשונות של אברהם בארץ הם בגדר "טיולי", הוא מסתובב, בוחן, בודק ויחד עם זאת הוא דואג לבנות מזבחות וקורא בשם ה', כל זאת מבלי לנוח לרגע:

"...וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו. וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הָהָרָה מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֵּט אֶהְלֵה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'. וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּךְ וְנִסְוֵעַ הַנִּגְבָּה" (פס' ז-ט).

בתחושה חגיגית זו, מצוי אברהם וכל אשר עימו, כעת לאחר "הטיולים" בארץ ממתין אברהם לשמוע את דבר ה' שידריך אותו ויאמר לו מה לעשות, כיצד לפעול, מה השלב הבא שיש לעשות. אך אין הדבר כך "הקערה מתהפכת על פיה" והברכה הגדולה המרחפת מעל ראש אברהם, נעלמת. הארץ המקבלת את אברהם "מקור הברכות", אינה מאירה פניה אליו ובמקום השפע והברכה, היא עוצרת את יבולה ומביאה את הרעב:

"וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעֵב בְּאֶרֶץ" (פס' י)

לא סתם רעב פוקד את הארץ, אלא רעב כבד. כיצד אברהם חש ברגע זה, כל הברכות שהתברך אינם מועילות לו במאומה שהרי את עצמו הוא אינו יכול לברך בברכה הפשוטה של פרנסה, מזון וכיו"א? האם חשב אברהם לשם מה עשיתי את כל המסע הארוך מחרן אל הארץ הנבחרת, בשעה שיש כאן רעב? מדוע הקב"ה לא אמר לי זאת? כיצד בדיוק בשנת רעב שאף אני נאלץ לעזוב את הארץ תתקיים ברכת ה' "וואגדלה שמך"?

אך אברהם לא אומר מאומה הוא משתדל עד כמה שניתן להתמודד מול הרעב, הוא מוכר את רכושו ולבסוף כאשר כלו כל הקיצים הוא מחליט לרדת למצרים. מדוע התנסה אברהם בנסיון זה? כיצד חש אברהם ברגע זה? והשאלה הגדולה האם עמד אברהם בנסיון זה?

הרמב"ן מפרש כי אברהם לא עמד בנסיון זה ואפילו חטא שלא נשאר בארץ, ולכן זרעו נענש בגין כך:

"ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות ועל המעשה

הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה במקום המשפט שמה הרשע
והחטא" (שם)

בניגוד לפירושו של הרמב"ן, טוען הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" כי אברהם עמד
בנסיון ופעל כשורה":

"כי כבד הרעב בארץ. כפל הכתוב להודיע שכל עוד שהיה אפשר להשתדל למכור
רכושו ולבטוח בה' עשה עד שמכל מקום כבד עליו הרעב אז קיים בעצמו רעב
בעיר פור רגליך כדאי' בפ' הכונס (בב"ק ס:). והי' בזה נסיון לאברהם אבינו שלא
הקפיד אלא הבין שכך הוא עצת ה' ורצונו. ולא כהרמב"ן ז"ל שכתב שחטא במה
שיצא שהיה לו לבטוח בה'. דודאי בטח כל האפשר אבל כך עלה במחשבה לפניו
ית'. ואין לתמוה על שהגיע הרעב לכלל המדינה בשביל איזה תכלית לאברהם
וזרעו. שודאי כך הוא המדה אחר שתכלית העולם הוא בשביל אותו צדיק. והיינו
דאמרין (זה שנאמר): "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל" (יבמות
ס"ג) (שם)

עם זאת מוסיף הנצי"ב כי הרעב בארץ התרחש מפני אברהם, מה פירוש הדבר?
אברהם הבין שזהו נסיון עבורו, אך מדוע נסיון הרעב הוא הנסיון הראשון שעמו
צריך אברהם להתמודד? הרי היה ניתן לדחות ניסיון זה לזמן יותר מאוחר, לפחות
עד ששמו של אברהם ילך לפניו, וחלק מהברכות יתחילו להתקיים? אפילו היה ניתן
להמתין עם נסיון זה לפחות עד שאברהם ישתקע בארץ ויכירה טוב יותר?
רעב זה הפוקד את אברהם יזכר שוב לאחר מאה שנה אצל יצחק אבינו בנו של
אברהם:

"ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל
אבימלך מלך פלשתים גררה. וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכך בארץ
אשר אמר אליך. גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל
הארצות האלה והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך" (כו, א-ג)
בניגוד לאברהם, יצחק מצווה באופן מפורש לא לרדת מן הארץ, עם הדגשה
ברורה "אל תרד מצרימה", ועם זאת הוא מובטח שה' יהיה עימו "ואהיה עמך"
ושהארץ תינתן לזרעו "כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה". ואכן יצחק נשאר
בארץ:

"ויוזע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שְׁעָרִים ויברכהו ה'. ויגדל האיש
וילך הלוך ויגדל עד פי גדל מאד" (שם, יב-יג)
הרעב בימיו של יצחק גרם כי שמו יגדל וילך לפניו, כפי שהובטח לאברהם. אז
מדוע אברהם לא זוכה לכך כשם שזכה בנו? מדוע גם לו לא נאמר שישאר בארץ?
הנצי"ב בפירושו "העמק דבר", מסביר את תכלית הרעב בימי אברהם:
"מלבד הרעב הראשון. לשון מלבד אינו נופל אלא או על שני דברים שיש להם
שייכות זה לזה... והרי לא היו שני רעבון הללו סמוכות כי כמאה שנה ביניהם ועל כן

היה איזה יחס ענין לשניהם. ומזה יש ללמוד כי תכלית הרעב הראשון לא בא רק משום נסיון לאברהם בלבד... אלא גם כן בתורת השגחה בכלל המדינה כי בעוד לא בא אברהם היתה הנהגת הטבע שוררת שמה כמו בכל העולם שהיה תהו כמו שכתבנו לעיל י"א ה'. אבל משבא אברהם אבינו החל השגחתו יתברך להופיע בארץ לתת לאיש כדרכו בחסד ובדרך ארץ. ואין השגחתו יתברך ניכרת כי אם מתוך צרה וטוב ה' למעוז. אז ויודע חוסי בו להזמין לאיש לפי מעשיו. ומי שאינו מושגח בפרטית נשמו פנותיו וכלה והולך... והנה היה הרעב בימי אברהם לזה התכלית ומאז החלו להרגיש דרך השגחה לאט לאט עד שעברו מאה שנה וחזר ונשכח ושם הרעב בימי יצחק והראה הקב"ה השגחה נפלאה על יצחק אז. ומעין זה לכל סביביו משום הכי כתיב מלבד הרעב וגו' (שם, א)

אברהם אבינו המיצג את הקב"ה בעולם, מתחיל את פעולותיו דרך הרעב המתרחש בארץ. הוא מגלה לעולם כי מרגע זה יש יחס למעשהו של האדם, מרגע זה אדם או אומה המעלים על דעתם כי יש באפשרותם לעשות ככל העולה על רוחם מבלי שיתנו את הדין (כפי שנהג דור המבול) יקבלו עונש ע"פ מעשיהם. זהו הנסיון והתפקיד הראשון שאברהם צריך לעשות בכניסתו לארץ, קודם ששמו מתגדל, קודם שברכותיו מתממשות, יש לגלות את ההשגחה הפרטית המצויה בעולם. הוא צריך ללמד את העולם כי יש יחס הדדי בין הבורא לנברא, הוא צריך ללמד את האנושות שהא-ל רוצה בקרבתו של האדם, שהא-ל עוקב אחר האדם ומחכה לראות לאן פניו מועדות, מה יעשה, האם יחטא לא-ל או ינסה להתחבר עם ריבונו של עולם ויתן את דעתו על כל מעשה ומעשה שיעשה.

ב. "למען ייטב לי בעבורך"

הרעב גורם לאברהם לרדת אל מצרים על מנת לשבור את הרעב. זו מצרים שיצחק ירצה לרדת אליה בשביל לשבור את הרעב (ברי' כו, ב), זו מצרים שאליה יגיע יוסף לאחר שימכר ע"י הישמעאלים לפוטיפר סריס פרעה (שם, לט', א), זו מצרים שאליה ישלח יעקב את בניו לשבור אוכל מפני הרעב (שם, מ"ב, א-ב), זו מצרים שתשעבד את עם ישראל (שמות פרקים א-טו).

כולם ירדו למצרים כי מצאו בה מקום מפלט לרעב שפקד אותם². מצרים היא כמעין סמל של המזון המצוי בשפע, אפילו החלומות שחולם פרעה מלך מצרים סובבים סביב הכלכלה והאוכל, שנות רעב ושנות שובע (ברי' כא', א-לז).

אברהם אבינו יורד למצרים, לארץ המבטאת את סמל השפע והמזון על מנת להציל את נפשו ואת נפש אשתו. אכן אין כל פסול במעשה זה ואף חובה מוטלת על אברהם לחפש מזון ואפילו אם צריך לעזוב את הארץ ולרדת למצרים שנאמר "רעב

2. אמנם יוסף יורד למצרים שלא ברצונו, אך בסופו של דבר הוא זה שיהיה אחראי על כל כלכלת מצרים "ויוסף הוא השליט על הארץ, הוא המשביר לכל עם הארץ" (ברי' מב', ו).

בעיר פזר רגליך" (בב"ק ס:). אך כאשר אברהם מגיע למצרים, הוא מגלה לשרה כי ירידתם למצרים כרוכה בסכנה קלה:

"וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא יִדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפֶּת מְרֹאָה אַתְּ. וְהִי כִּי יֵרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרַיִם וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאַתְּ יָחִיו. אֲמַרְי נָא אַחֲתִי אַתְּ..." (יב' יא-יג)

שואל האברבנאל:

"ולמה זה לא נתפרש לו הספק ההוא כשנסע מארץ כנען ללכת למצרים עד אשר הקריב לבוא למצרים? (וכן) מה ענין אמרו "הנה נא ידעתי" שהמפרשים כולם לא נתנו בו טעם מספיק?"

מדוע אברהם לא בודק קודם ירידתו מהם החוקים במצרים? הרי הירידה למצרים נעשית מתוך שיקולו האישי של אברהם והדבר מחייב לבדוק האם ניתן בכלל לחיות שם, בניגוד להליכתו מחרן לארץ כנען ע"פ דבר ה' שמן הסתם אינו שולח את אברהם למקום רע בלא השגחה? גם אם נסביר שאברהם לא ידע זאת, כיצד הוא מסכן את שרה ומבקש ממנה לומר כי היא אחותו? האם בכך נפתרה הבעיה? האם זו אהבתו לשרה, שאותו יחיו ואותה יאנסו ויבעלו המצרים?

אברהם מסיים את בקשתו לשרה במילים:

"לְמַעַן יִטֵּב לִי בְּעֹבְרֶךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְדְּךָ" (שם, יג)

מסביר רש"י:

"לְמַעַן יִטֵּב לִי בְּעֹבְרֶךָ – יתנו לי מתנות"

מה כוונת פירושו של רש"י שתאמרי "אחותי את" על מנת שאני אקבל מתנות? וכי זה מה שחשוב לאברהם ברגע זה, מתנות !! כיצד שרה חשה ברגע זה בו אברהם מוכן למכור אותה עבור מתנה?

שרה אינה מגיבה ואברהם ממשיך עימה ושניהם מגיעים אל תוך מצרים, שרי פרעה רואים אותה ולוקחים אותה לפרעה על מנת שתינשא לו:

"וַיְהִי כַּבּוֹא אַבְרָם מִצְרַיִם וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הוּא מְאֹד. וַיֵּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרַי פְּרֹעָה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פְּרֹעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרֹעָה" (שם, יד-טו)

אברהם אינו מגיב, שרה נלקחת והוא אינו מוציא מפיו ולו מילה אחת. מאידך תוכניתו כי יקבל מתנות עבור שרה מתגשמת והוא מקבל מתנות מעבר למצופה:

"וְלֹאֲבָרָם הִיטִיב בְּעֹבְרָהּ³ וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאֶתְנַת וּגְמָלִים" (שם, טז)

אברהם אבינו מקבל מתנות מאת פרעה, בשעה שהוא מצוי במצרים רחוק מאוד מהארץ שהובטחה לו ע"י הקב"ה כי יהפוך להיות שם "מקור הברכות". הוא רחוק מהארץ המבורכת כי היה שם רעב ולא היה מה לאכול, וכעת ההבטחה כי בו יתברכו

3. מכאן למד רש"י כי אברהם התכוון למתנות "למען יטב לי בעבורך" ובפועל "ולאברהם הטיב בעבורה".

כל משפחות האדמה נקטעת. אשתו שרה אף היא נלקחת ממנו, והוא נשאר בודד ורחוק, מבלי ששמו התגדל כלל! אברהם בשעה זו אובד עצות, אינו יודע מה לעשות! והשאלה מי אשם? האם הוא שירד למצרים מבלי לברר מה מתרחש שם, או ח"ו הקב"ה שניסה אותו בנסיון שאינו יכול לעמוד בו והיה צורך להמתין ולדחות נסיון זה?

בשעת משבר זו, מבלי שידוע אברהם דבר, מתגלה הקב"ה ועוזר לאברהם. שם בארמון מקבל פרעה נגעים שלא ידע כמותם:

"וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרַעְהָ נְגָעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם" (שם, יז)
מדוע פרעה מקבל נגעים גדולים והרי הוא לקח את שרה בתום לבב, הוא אפילו סמך על דברי אברהם שאמר "אחותי היא"? ועל כך יאמר פרעה לאברהם בצורה הברורה ביותר:

"וַיִּקְרָא פְּרַעְהָ לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא הַגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא"
(פס' יז)

סיפור זה - "אחותי את" - יחזור פעם נוספת בחיי אברהם, אצל אבימלך מלך גרר. גם שם נלקחת שרה למלך, גם שם אומרים שרה ואברהם שהם "אח ואחות", אך אבימלך לא יקבל עונש ואף זוכה להתגלות האל-המעמיד אותו על טעותו:

"וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֵל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶחָתִי הוּא וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת שְׂרָה. וַיְבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנְךָ מֵעַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לְקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלֶת בְּעַל. וְאַבְיִמֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַּם צָדִיק תִּהְיֶה. הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אֶחָתִי הוּא וְהִיא גַּם הוּא אָמְרָה אֶחָתִי הוּא בְּתֶם לְבָבִי וּבְנִקְיִן כְּפִי עָשִׂיתִי זֹאת. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם גַּם אָנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי בְּתֶם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשֶׁךְ גַּם אָנֹכִי אוֹתְךָ מִחֲטוֹ לִי עַל כֵּן לֹא נִתְּתִיךָ לְנֶגַע אֵלֶיהָ. וְעַתָּה הֲשִׁב אִשְׁתְּ הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וַיִּתְּפֹלֵל בְּעַדְךָ וַחַיָּה וְאִם אֵינְךָ מְשִׁיב דָּעַ כִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר לְךָ" (בר' כ' א-ז)

אם כן מדוע פרעה לא זוכה כאבימלך כי יגלו לו כי שרה היא אשת אברהם? מדוע לאבימלך מציעים את הפתרון שיבקש מאברהם שיתפלל עבורו ויחיה,⁴ ולפרעה לא אומרים מה תהיה רפואתו לנגעים?⁵

4. בין שני הסיפורים ישנה נקודת שוני אחת לטובת פרעה. פרעה מקבל רק נגעים אך לא מתחייב במיתה ואילו אבימלך מתחייב במיתה ודאית במידה ולא ישיב את שרה. ראה עוד על ההבדלים בין שני הסיפורים בנספח א בסוף המאמר.

5. הפרשנים (ראבי"ע, ספורנו, גור - אריה) מפרשים שניתן לפרעה רמז משום מה נענש בנגעים, בפסוק נאמר: "וַיִּנְגַע יְהוָה אֶת פְּרַעְהָ נְגָעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם" (יב', יז), פרעה היחיד שקיבל את הנגעים הגדולים, בעוד שאנשי ביתו קיבלו נגעים קטנים יותר. רמז נוסף שקיבל פרעה שנענש בנגע הראתן, נגע שמונע מהאדם תשמיש המיטה ואזי לא יוכל לבעול את שרה (ע"פ: רש"י, חזקוני, גור-אריה)

פרעה מבקש מאברהם כי יסביר לו מדוע לא הגיד כי שרה היא אשתו "וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאַבְרָם מֵהַ זֵאת עֲשִׂיתָ לִּי לְמָה לֹא הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא" (פסי יז). אברהם אינו עונה מדוע? הרי יכול הוא לומר באופן הברור ביותר, כשם שאמר לשרה כי, במצרים ברגע שרואים אשה יפה, והיא נשואה הורגים את הבעל ואת האשה מחיים ואח"כ לוקחים את האשה ונישאים לה? בדומה למה שענה אברהם לאבימלך:

"וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה עָשִׂיתָ לָנוּ וְמָה חָטַאתִי לָךְ כִּי הִבַּאתָ עָלַי וְעַל מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי. וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל אֲבְרָהָם מַה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה (שם, ט-י)

אברהם יענה:

"וַיֹּאמֶר אֲבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וַהֲרֻגוּנִי עַל דְּבַר אִשְׁתִּי. וְגַם אֲמַנָּה אַחֲתִי בַת אָבִי הוּא אֲךָ לֹא בַת אִמִּי וְתַהֲי לִי לְאִשָּׁה. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֵל כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נְבוֹא שָׁמָּה אֲמַרְי לִי אָחִי הוּא" (שם, יב-יג)

אברהם מגלה לאבימלך כי אכן שרה היא בגדר אחותו "אַחֲתִי בַת אָבִי הוּא אֲךָ לֹא בַת אִמִּי", אז מדוע אינו אומר זאת לפרעה אלא שותק ובכך מראה כי אכן יש צדק בדברי פרעה?

כאשר פרעה קורא לאברהם על מנת לברר מדוע שיקר, הוא לא נותן לאברהם הזדמנות להסביר את מעשיו. פרעה מציג את טענותיו ומיד מוסיף את פתרון הגירוש:

"וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֵאת עָשִׂיתָ לִּי לְמָה לֹא הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הוּא. לְמָה אֲמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא וְאֶקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֵךְ" (יח-יט)

פרעה אינו מעוניין בתשובה, הוא רוצה בדבר אחד להיפטר מאברהם ושרה במהירות מבלי להתעכב ולו לרגע אחד. מתוך כך אברהם מבין כי אין ערך לנסות להסביר לפרעה מדוע נהג כך. בסופו של דבר אברהם יוצא ממצרים עם שרה אשתו ועם רכוש רב:

"וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגִבָה. וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב" (בר' יג, א-ב)

אברהם יוצא ממצרים עם כסף רב ורכוש. אם נשים לב בתחילת הסיפור נאמר כי היה רעב כבד וע"כ אברהם יורד למצרים:

"וַיְהִי רָעָב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֵד אֲבָרָם מִצְרַיִם לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ" (בר' יב, י)

ובסוף הסיפור אברהם עולה ממצרים עם רכוש כבד מאוד:

וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם... וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב" (בר' יג, א-ב)

בדיוק כשם שאמר לשרה "למען יטב לי בעבורך" - יתנו לי מתנות, כך אכן מתרחש הדבר.⁶ אך עדין עלינו לברר כיצד אברהם היה מוכן לסכן את חיי שרה בזמן ירידתם למצרים? מה היתה מחשבתו של אברהם כאשר החליט לעזוב את כנען ולרדת למצרים על אף הסכנה כי שרה תלקח מאיתו?

ג. "ויהי כאשר הקריב"

בסיפור הירידה למצרים, פותח הכתוב בשני משפטי פתיחה לסיפור - "ויהי" - האחד:

"וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְגֹדֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ (פס' ז')

והמשפט השני

"וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹאֵ מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרָי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא יַדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה

פֶּת מְרָאָה אָתָּה" (פס' יא)

מה משמעות הדבר? מסביר האברבנאל:

"אברם לא היה יודע ארץ מצרים (לא הכיר את חוקיה ומנהגיה), כי לא ירד שם מימיו, והנה בהיות עם אשתו בארץ כנען לא היה לו ספק כי אשתו ביפיה ובתארה כשאר הבנות הארץ, לכן לא ירא שיקחנה. וכאשר התעורר לבוא מצרים חשב שהיו האנשים והנשים שמה כמו שהיו בארץ כנען. לכן לא נתחדש לו אותו ספק בארץ כנען שנסע משם, כי אם היה יודע ענין מצרים לא היה יורד שמה והיה בוחר סכנת הרעב מחיי הצער ההוא. ועל זה נאמר ויהי כאשר הקריב לבוא מצרים כי אז נתחדש לו הספק בראותו שהיו המצרים והמצריות כעורות ואז אמר לשרה אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את... עתה בהיותנו בארץ מצרים שהאנשים והנשים כולם שחורות... ידעתי והרגשתי כי אשה יפת מראה את בערך הנשים המצריות"

הירידה למצרים לא הטרידה את אברהם יתר על המידה, הוא ידע כי הרעב מחייב אותו לרדת למצרים, מקום בו יש שפע של מזון. אך כאשר "הקריב לבוא מצרימה", מתחיל לגלות אברהם כי למצריים יש חוקים משלהם בעיקר לגבי נשים יפות, אברהם מגלה כי שרה ביופיה בארץ מצרים עולה על היופי של בנות מצרים, וכאשר הוא מגלה זאת הוא מבין כי יופיה של שרה מתחיל להיות בגדר בעיה. אך עדין נשארת השאלה: אברהם, מדוע אינך חוזר לאחוריק והולך ממצרים למקום אחר? מדוע אתה מסכן את שרה בוודאות כאשר מתברר כי יופיה של שרה עולה על נשות מצרים?

מסביר האברבנאל בשם הר"ן:

6. על משמעות הכסף והזהב בחיי אברהם, ראה בהרחבה הרב מרדכי אלון, "תכלת מרדכי" פרשת לך-לך. במאמרנו נציג פתרון אחר המתייחס באופן פרטי לסיפור ירידת אברהם למצרים.

"שאברהם חשב... שאם תאמר שרה אשתו לא יקו שרי הארץ והסגנים שיתנה אברהם להם ברצונו, גם שירבו לו מוהר ומתן. אבל כאשר תאמר שהיא אחותו יקוה כל אחד שישכים אברהם לתתה ע"י מתנות ולא יהרגוהו כי יחשבו שלבך הביאוה להשיאה לאחד מנכבדי הארץ. וחשב אברהם שלא יקחוה פתאום, אבל ישאו ויתנו עימו במתן ימים רבים ואם יוכל להשמט מהם בתחבולות ותואנות ואם לאו שישבו אל ארצו"

אברהם אבינו, הבין מה המשמעות הכניסה למצרים עם שרה, רק כאשר התקרב למצרים. עם זאת הוא ידע כי המצרים לפחות הגונים במשא ומתן וע"כ החליט להציג את שרה כאחותו. כאשר התוכנית היא ששרי מצרים ידונו עימו ממונית כמה מוהר כסף הוא מוכן לקבל עבור שרה אחותו. אברהם אומר לשרה "למען ייטב לי בעבורך", כלומר אני אקבל מתנות בגללך, יתנו לי מתנות שהם חלק מהמוהר ואילו אני לא אסכים לקבל זאת, אלא אתמקח עימהם. אברהם חשב כי כל מחיר שיקבל עבור שרה יוכל לדחות אותו בטענה כי ממון זה לא מספיק דיו והוא דורש מחיר רב יותר עבור שרה. בדרך זו מצפה אברהם להסיר את האיום על חייו, שרה תשאר עימו ובכך יוכלו גם להנצל מהרעב ובמידה ותוכנית זו לא תצא לפועל אזי שניהם ישובו בחזרה אל ארץ כנען.

אך תוכנית זו השתבשה באופן שאליו לא ציפו אברהם ושרה:

"ולא עלה על לב אברהם שהמלך יקחה לו לאשה, אבל מצד הפלגת יופיה נמשך הענין באופן אחר והוא שכאשר בא אברם מצרימה בהיות שרה באהלה ראו אותה המצרים והשמיעו ענינה לשרים ואז ויראו אותה שרי פרעה ובראותם שלמות יפיה ותארה אמרו ראוייה זו למלך ולא נגעו ידיהם בה... והוא רצה (פרעה) ללקחה ולשום כתר מלכות בראשה עם היות שלא היה מכיר אותה ואת משפחתה... (ולכן נאמר) זתוקח האשה בית פרעה' כי הנה לא אמר ויקחה פרעה... כלומר (לקחה) אל אחד מארמונותיו כדי שיקחנה אח"כ בכבוד גדול בפני השרים והסגנים" (אברבנאל, שם)

שרה נלקחת לבית פרעה מלך מצרים, ועבורה פרעה מוכן לשלם כל הון שבעולם. משמעות הדבר אברהם לא יכול לסרב לפרעה, שהרי כל סכום ממוני שמבקש אברהם עבור שרה פרעה מוכן לתת לו ואף לשלש לו, מאידך פרעה מעונין להציג את שרה כאשה בעלת מעמד וע"כ בתחילה הוא מכניס אותה לארמונו ורק אח"כ הוא מעונין לקחתה לעיני הציבור.

תוכניתו של אברהם נכשלה, שרה נלקחה ממנו, ובמקום שרה מקבל אברהם את שלא רצה:

"ולאברהם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים" (פסי' טז)⁷

7. ראה נספח ב' מבנה הסיפור, פסי' זה הוא הציר המרכזי של הסיפור.

כשלוך זה לא הותיר לאברהם כל ברירה, לנגד עיניו שרה נלקחת ואין לו כל אפשרות להצילה, אם יאמר שהיא אשתו יהרגו אותו גם בגלל ששיקר וגם בגלל שירצו את שרה. בשלב זה מתממשת הבטחת הקב"ה לאברהם "וְאַבְרָהָהּ מְבַרְכִין וּמְקַלְלִין אָאֹר... " (ויב, ג). פרעה מקבל נגעים גדולים וקשים על דבר שרה אשת אברהם אך אינו מחויב במיתה וע"כ אין הדבר מצריך כי האל יתגלה אליו, בניגוד לאבימלך שאף הוא לא ידע כי שרה היא אשת אברהם, אך מכיוון שהתחייב במיתה הוצרך להתגלות ע"י האל על מנת להזהירו.

מדוע אבימלך זוכה להתגלות ולאזרהה מאת ה' קודם שנענש בבחינת "אין עונשין אלא אם כן מזהירין" ואילו פרעה מיד מקבל עונש?

התשובה לכך מצויה בהבדל בדרך שיש בין אברהם לאבימלך לבין אברהם לפרעה. כאשר קורא אבימלך לאברהם הוא שואל אותו:

"וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה עָשִׂיתָ לָנוּ וְמָה חָטָאתָ לָךְ כִּי הִבֵּאתָ עָלַי וְעַל מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי" (בר' כ, ט)

אבימלך פותח את דבריו כשם שפרעה פתח את דבריו:

"וַיֹּאמֶר מַה זֹאת עָשִׂיתָ לִי לָמָּה לֹא הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אֶשְׁתְּךָ הִוא..."

אך ההבדל הוא גדול בשעה שאבימלך מדבר הוא פותח את דבריו בלשון רבים "מה עשית לנו", בשעה שפרעה פותח את דבריו בלשון יחיד "מה זאת עשית לי". אבימלך יתיחס לכל עמו ולכל ממלכתו "כִּי הִבֵּאתָ עָלַי וְעַל מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה", הוא מציג בפני אברהם כי לקיחת אשה בממלכתו נחשבת לא סתם חטא קטן אלא "חֲטָאָה גְדֹלָה". אבימלך טוען בפני אברהם כי זו לא דרכם, ואנשיו הם אנשים טובים ולא כפי שטעה אברהם בשיקול דעתו, כפי שמסביר הרמב"ן:

"וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֵל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֹתִי הִיא – לֹא הִיא זֶה כְּמוֹ בְּמִצְרַיִם, כִּי שָׁם כְּבוֹאִם מִצְרַיִם, וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִיא וַיְהַלְלוּ אוֹתָהּ אֵל הַשָּׂרִים וְאֵל הַמֶּלֶךְ, כִּי אֲנָשֵׁי זְמָה הֵם, אֲבָל הַמֶּלֶךְ הַזֶּה תָּם וַיִּשֶׁר גַּם אֲנָשָׁיו טוֹבִים, רַק אֲבָרָהָם חָשָׁד אוֹתָם וַהֲיָה אוֹמֵר לְכָל אַחֹתִי הִיא" (בר' כ, ב)

הרב מרדכי אלון שליט"א מסביר⁸ כי אבימלך לוקח את האחריות ללקיחת שרה על כתפיו ומאשים את עצמו ולא את עבדיו וטוען שהוא זה שחטא לאברהם "וְמָה חָטָאתָ לָךְ" ולא שאברהם חטא לו בכך שהטעה אותו ואמר ששרה היא אחותו. בסוף טענתו הוא מדגיש לאברהם כי אברהם גרם לממלכתו חטאים שאינם ממנהג המקום "מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדִי", משמע שאנשי גרר לא נוהגים כאנשי מצרים וכדברי הרמב"ן "רק אברהם חשד אותם והיה אומר לכל אחותי היא". התנהגות זו של דברי אבימלך אינה מתגמדת אך ורק לו, שהרי מיד לאחר שהי מתגלה אליו הוא משכים וקורא לכל ממלכתו:

8. מתוך שיעורו ברדיו, לפרשיות לך-לך וירא תשס"ג.

”וַיִּשְׁכַּם אַבְיִמֶלֶךְ בַּבֹּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם
וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד” (בר' כ', ח)

הפעולה הראשונה שאבימלך עושה השכם בבוקר היא אסיפת כל עבדיו, אסיפה שבה דנים על לקיחתה של שרה אשת אברהם. כל העבדים מושכמים בשעת הבוקר המוקדמת ודנים על לקיחת אשת איש, דבר שלא מצאנו במדינות אחרות שמכנסים דיון המתעסק באשת איש שנלקחה ע"י המלך בטעות. כל זאת בשעה שאבימלך היה יכול להסתיר את כל הסיפור ולדבר עם אברהם בהצנע בתוך הארמון מבלי שאף אחד לא ידע. אבל אבימלך לא עושה כך, הוא מפיץ את דבר ה' בכל ממלכתו. דברי המלאך על דבר התגלות ה' ודבריו גורמים לפחד ויראה בקרב אנשי גרר "וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד", הם מקבלים את דבר ה' ויראים מאוד.

אבימלך ואנשיו שונים מפרעה ועבדיו, אבימלך זוכה להתגלות הא-ל מפאת מעמדו הרוחני הגבוה שגדול מספר מונים מפרעה ועבדיו שעסקו כל ימיהם בזימה. גם אבימלך וגם פרעה שאלו את אברהם מדוע התנהג ושיקר להם. אך פרעה בניגוד לאבימלך שואל ולא רוצה לקבל תשובה: "וַיִּקְרָא פְרָעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֹאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא הַגַּדְתָּ לִּי כִּי אֲשַׁתְּךָ הִוא. לָמָּה אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וְנֶאֱסַף אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ קַח וְלֵךְ” (פס' יח-ט). פרעה שם את עצמו במרכז הטענה ביחס לאברהם "מַה זֹאת עָשִׂיתָ לִּי", הוא אינו לוקח אחריות על מעשה ממלכתו כשם שאבימלך עשה זאת. בניגוד לאבימלך הוא מסלק את אברהם מארצו ואף משלח עימו שליחים על מנת לוודא כי אכן אברהם יוצא מארצו. התנהגות זו אינה מותירה לאברהם גם אם ירצה את היכולת להסביר את מעשהו, משום שאין הדבר מענין את פרעה, הוא רוצה את אברהם רחוק ממנו ככל שאפשר.

ד. "אמרי נא אחתי את"

נסיון הרעב והירידה למצרים נכתבים בין שתי פעולות שאברהם אבינו עושה בניית מזבחות ו"טיול" בארץ:

”וַיַּעֲבֹד אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֵם עַד אֵלוֹן מוֹרְהָ וְהַכְּנַעֲנִי אָז בְּאֶרֶץ. וַיֵּרָא ה' אֵל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזֶרְעֶךָ אֲתָן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו. וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הָהָרָה מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֵּט אֶהְלֵה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה'. וַיֵּסַע אַבְרָם הַלֹּךְ וַנְּסוּעַ הַנִּגְבָּה” (פס' ו-ט)

וכאשר אברהם עולה ממצרים

”וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנִּגְבָּה... וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל עַד הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלֵה בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי. אֵל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה'” (יג, פס' א-ד)

קודם שיוצא אברהם מהארץ הוא בונה מזבח בבית אל וקורא בשם ה' ולאחר שעולה אברהם ממצרים הוא שב אל אותו מזבח שבנה וקורא שם שוב בשם ה'.

כלומר כאשר שב אברהם ממצרים, הוא חוזר לאותה נקודה בה הפסיק קודם נסיון הרעב, הוא ממשיך בפעולותיו כאילו לא התרחש כלום. אך מדוע נסיון הרעב והירידה למצרים הינם הנסיונות הראשונים של אברהם?

חז"ל במדרש רבה מציגים את נסיונו של אברהם, כמעין סלילת דרך לבניו, לעם ישראל לעתיד וכל מה שאברהם אבינו עובר יעברו גם בניו אך באותה מידה שיצליח אברהם לעמוד בנסיון כך יעמדו גם ישראל בשעבוד מצרים. מה משמעות הדבר כי מעשיו של אברהם הם בגדר הכנה לבניו, כבישת דרך לעם ישראל בעתיד? הרב אלחנן סמט מסביר כי יש להסתכל על מעשי האבות בשני מסלולים:

"...לאישים הפועלים בסיפורי האבות ישנה תודעה כפולה. התודעה האחת היא ארצית – אנושית "נורמלית", והיא קשורה למקום ולזמן שבהם חיו האבות. התודעה האחרת קשורה ביעוד הא-לוהי הרחוק שלהם, כבחירי ה', מייסדי עמו ויורשי נחלתו. תודעת היעוד הזו מעניקה לרבים ממעשיהם משמעות של מעשים מכונני עתיד וקובעי גורל היסטורי. כאשר תודעה זו נסתרת מעיני הקורא, אך קיימת בתפיסתה של האישייות המתוארת בסיפור, קיים חשש לעיוות בהבנת הקורא את הסיפור"⁹

אברהם בירידתו למצרים פועל בשני מישורים, האחד המישור האנושי הנורמלי שבו הוא דואג להחיות את נפשו את נפש שרה ברעב, הוא נוהג ע"פ המציאות הקימת, הוא יורד למצרים המקום בו ניתן לרכוש מזון, הוא מנסה למצוא פתרון "אחותי את" על מנת ששרה לא תלקח ממנו. עם זאת הוא פועל גם במישור של היעוד האלוקי שהוטל עליו, כמי שמייסד את האומה העתידית הצריכה לצאת ממנו, בדרך זו מציג ר' פנחס במדרש את דרכו את מעשיו של אברהם ברדתו למצרים:

"ר' פנחס בשם רבי הושעיא רבה אמר, אמר הקב"ה לאברהם אבינו צא וכבוש את הדרך לפני בניך, את מוצא כל מה שכתוב באברהם, כתיב בבניו, באברהם כתיב, (בר' יב) ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב (בר', מה) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ, באברהם, כתיב (בר' יב) וירד אברם מצרימה לגור שם, ובישראל כתיב (במ' כ) וירדו אבותינו מצרימה, באברהם כתיב לגור שם, ובישראל כתיב לגור בארץ באנו, באברהם כתיב כי כבד הרעב בארץ כנען, בישראל כתיב והרעב כבד בארץ, באברהם כתיב ויהי כאשר הקריב, בישראל כתיב ופרעה הקריב, באברהם כתיב (בר' יב) והרגו אותי ואותך יחיו ובישראל כתיב (שם' א) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, באברהם כתיב אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וגו', ובישראל כתיב וייטב אלהים למילדות, באברהם כתיב ויהי כבוא אברם מצרימה, ובישראל כתיב (שם' א') אלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, באברהם כתיב (בר' יג) ואברם כבד מאד במקנה, ובישראל כתיב (תה' קה) ויוציאם בכסף וזהב,

9. עיונים בפרשת השבוע, חלק א' עמ' 71, הוצאת מעליות, תשס"ב.

באברהם כתיב ויצו עליו פרעה, ובישראל כתיב ותחוק מצרים על העם, באברהם כתיב וילך למסעיו, ובישראל כתיב אלה מסעי בני ישראל. (בראשית רבה פרשה מ)

הרב חרל"פ בעקבות מדרש זה מסביר מדוע אברהם בחר בפתרון "אחותי את" ולהפוך את שרה מאשה לאחות:

"אמרי נא אחותי את – היינו שעכשיו בגלות צריך להתחיל לחיות באופן אחר ובדרכים אחרות, כמו אח ואחות, ולא כמו איש ואשה, למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך, כלומר – הוא צריך עכשיו לסלול דרך בשביל ישראל בגלות מצרים שלא יכלו חלילה למרות הגזירה אשר פרעה יגזור על הזכרים 'כל הבן הילוד היאורה תשליכהו וכל הבת תחיון' (שם' א', כב) וירצה להכניס כליה בעם ישראל ולא יוכל... ולזה ירצה פרעה להתחכם לכל הפחות לכלות את הזכרים, ואת הנקבות של עם ישראל לחיות, כדי שיתערבו בגויים וממלא יהיו ישראל אח"כ במדרגתם ככל הגויים, וזהו מה שאמר אברהם לשרה אם המצרים ידעו כי אשתו זאת הרגו אותי ואותך יחיו, ותהיה חס ושלום כליה על ישראל, לכן אנו צרכים עכשיו לסלול דרך בשביל קיום ישראל, אמרי נא אחותי את' נחיה כמו אח ואחות, כלומר בגלות צרכים לחיות ע"פ סייגים ומשמרת למשמרת, כדי שלא ליפול הרבה מהמדרגה ולא להתערב בגויים ולא ללמוד ממעשיהם..."

כאשר יורדים לגלות יש צורך לנהוג בצורה של התבדלות מכל הגויים והתדבקות טבעית של ישראל אחד בשני כדוגמת אח ואחות, הקשר בין אח ואחות הוא קשר קבוע שאינו יכול להנתק לעולם, גם כאשר האח והאחות נישאים לבני זוגם, הקשר בניהם אינו נפרד לעולם. בניגוד לבעל ולאשתו שיכולים להנתק אחד מן השני ע"י מתן גט. בגלות יש לנהוג כאח ואחות, יש לגלות את האהבה הטבעית שיש בעם כפי שמסביר האלשיך הקדוש על פסוק מי יתנך כאח לי (שה"ש ח"א) אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי:

"פירוש על דרך המשל דהנה אהבת איש לאשתו אין אהבתו בפרסום לכל לחבקה ולנשקה בשוק כי בוז יבוזו לו אבל אהבת אח לאחותו גם יחבקה וינשקה בשוק לא יבוזו לו. וזה מי יתנך כאח לי כנסת ישראל אמרה מי יתנך כו' ע"ש הלשון"

אהבה שתצטרך להשאר לעולם, עם רצון לאהבה כזו יורד אברהם למצרים עם שרה אשתו ומתקן את דרך הגלות. כאשר מגיע אברהם לא"י הוא בנה מזבחות וקרא בשם ה', הגעתו של אברהם לארץ היא בגדר הגאולה, דרך חדשה שאברהם אבינו מגלה לעולם כולו. מיד לגאולה זו מצרף הקב"ה לאברהם את נסיון מצרים שהוא על דרך הסמליות הגלות של עם ישראל, כאילו רוצה הקב"ה ללמד את אברהם את דרכי הגלות וגאולה כיצד שניהם **ביחד** הם חלק מתהליך הבניה של עם ישראל, חלק בלתי נפרד שדרכו מתממשת אחת מהברכות שהובטח "ואגדלה שמך". אברהם אבינו שהבין זאת, כאשר הוא חוזר מגלות מצרים הפרטית שעבר, הוא שב

וממשיך את דרכיו ופעולותיו בארץ, הוא תוזר למקומות בהם היה בראשונה כסמל של "ושבו בנים לגבולם" חוזרים אל הארץ וממשיכים לגדל את שם ה' ולא מפסיקים זאת לרגע אלא ממשיכים עם כוחות חזקים ומחודשים.

ה. מעשה אבות סימן לבנים

הליכתו של אברהם לעבר ארץ כנען, היא בבחינת "עולם חדש". עד כה העולם הונהג בצורה נסתרת, דבר ה' לא היה גלוי בעולם וכך היה הדבר אף בארץ כנען. הגעתו של אברהם לארץ כנען כמי שמיצג את האומה העתידיה הצריכה להוביל את העולם כולו בבחינת "אור לגויים" כדברי ישעיהו:

"אֲנִי ה' קְרָאתֶיךָ בְּצַדֶּק וְאַתָּה קָרָאתָ לִּי לְבְרִית עִם לְאוּרִי גוֹיִם" (מ"ב, ו)

ועל כך מפרש הרד"ק:

לברית עם - לקיום כל עם ועם כי בעבורך מתקיים כל העולם וכל ברית הוא ענין קיום וכן תהיה גם כן לאור גוים, כמו שאמר והלכו גוים לאורך, והאור הוא התורה שתצא להם מציון. וישראל יהיו קיום האומות על שני פנים: האחד שיהיה שלום בעבורם בכל הגוים כמו שאמר על המשיח: "זדבר שלום לגוים", ואמר: "זהוכיח לעמים רבים, וכתתו חרבותם לאתים", השנית כי בסבת ישראל יהיו הגוים שומרים שבע מצות וילכו בדרך טובה כמו ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו".

כך אברהם מגיע לארץ ומיד מתחיל לקרוא בשם ה', מאידך אף הקב"ה משנה את הנהגתו בארץ כנען ומגלה את פניו וכל אדם ע"פ מעשיו ודרכיו כפי שכתב הנצי"ב:

"אבל משבא אברהם אבינו החל השגחתו יתברך להופיע בארץ לתת לאיש כדרכיו בחסד ובר"א. ואין השגחתו יתברך ניכרת כי אם מתוך צרה וטוב ה' למעוז. אז וידע חסי בו להזמין לאיש לפי מעשיו. ומי שאינו מושגח בפרטית נשמו פנותיו וכלה והולך..."

כל נסיון הרעב בארץ עבור אברהם תפקידו הוא לגלות את הדרך החדשה של הקב"ה בעולם דרך נציג האומה העתידיה אברהם אבינו. מתוך כך יורד אברהם אבינו לתוך מצרים שזהו המקום הכי טבעי אליו צריך להגיע אברהם ברגע זה, כמי שמכין את הדרך לבניו שיגיעו לשם בעתיד מאותה סיבה - הרעב.

הירידה למצרים טומנת בתוכה סכנות רבות פיזיות ורוחניות כאחד, ובהסתכלותו הרוחנית של אברהם חלה עליו החובה למצוא את הפתרונות לבעיות אלו, כאשר אחד מהפתרונות הינו המעבר בין הקשר לאיש ואשה לאח ואחות, הקשר שיבטא את האחדות שלעולם לא תפרד מתוך מצבי החושך והיאוש במצרים.

כל סיפור "אחותי את" במצרים והרעב בארץ הופכים להיות למקשה אחת בראיה רוחנית המשקיפה על העתיד ומתוך כך מכוונת את כל המהלכים אותם יצטרכו לעבור מנהיגי האומה ובראשם אברהם אבינו ושרה האשה שהפכה לאחות, למען בניהם בסימן "מעשה אבות סימן לבנים"

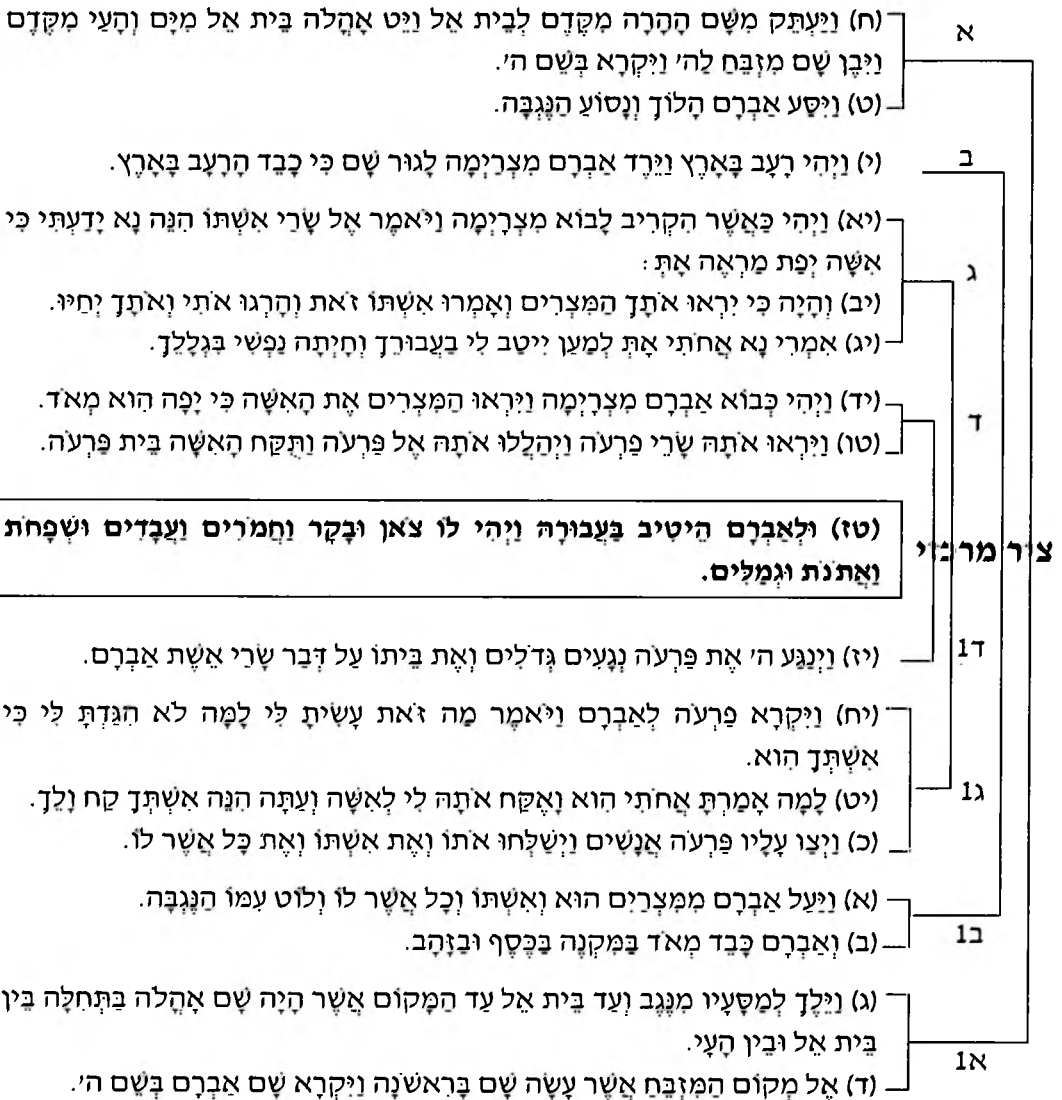
נספח א' - היחס בין סיפורי "אחותי את" במצרים בגור

אברהם ואבימלך (בר' כ')	אברהם במצרים (בר' יב)	נקודת הדמיון/השוני
<p>(א) וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם... וַיֵּגֶר בְּגֹרָר. (סיבת הירידה - לגור, לא בגלל רעב)</p>	<p>(י) וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ</p>	<p>סיבת הירידה</p>
<p>(א) וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרֶץ הַנְּגֵב וַיֵּשֶׁב בֵּין קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיֵּגֶר בְּגֹרָר.</p>	<p>וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעֵב בְּאֶרֶץ (פס' י)</p>	<p>מקום האירוע</p>
<p>(יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וְאָמַר לֵה זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂי עִמָּדִי אֵל כָּל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נְבוֹא שְׁמָה אָמַרְי לִי אָחִי הוּא¹⁰.</p>	<p>וַיֹּאמֶר אֵל שְׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ ... (יג) אָמַרְי נָא אַחֹתִי אֶת לְמַעַן יִיטֵב לִי בְעִבּוּרְךָ וַחֲיִתָּה נַפְשִׁי בְּגִלְלֶךָ. (פס' יא-יג)</p>	<p>רשות מהאשה לומר "אחותי את"</p>
<p>-----</p>	<p>"...וַיִּדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתֵּ מִרְאָה אֶת" (פס' יא) וַיֵּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הוּא מְאֹד (פס' יד)</p>	<p>תיאור האשה</p>
<p>(יד) וַיִּקַּח אַבְיִמֶלֶךְ צֶאֱנָן וּבְקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אֲשֶׁתּוֹ.</p>	<p>(טז) וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעִבּוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֶאֱנָן וּבְקָר וַחֲמָרִים וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וְאֵתֵּלֶת וּגְמָלִים.</p>	<p>השכר עבור האשה</p>
<p>(ג) וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֵל אַבְיִמֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּן מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לְקַחְתָּ וְהוּא בְּעֵלְתָּ בְּעַל. (ד) וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַם צַדִּיק תִּהְרַג. (ה) הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אַחֹתִי</p>	<p>(יז) וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרָעָה נְגַעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שְׂרֵי אִשֶׁת אַבְרָם.</p>	<p>"הפגישה" עם ה' / העונש</p>

10. מדברים אלו ניתן להבין כי אברהם ביקש רשות משרה לומר כך בכל מקום ששבו יצטרכו להשתמש בתחבולה זו, יתכן והיו עוד מספר מקרים שאברהם ושרה נהגו כל, מלבד במצרים ובגור אך הכתוב לא הזכיר זאת.

<p>הוא והיא גם הוא אמרה אחי הוא בתם לבבי ובנקליו כפי עשיתי זאת.</p> <p>(ו) ויאמר אליו האלקים בחלם גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא נתתיך לנגע אליה.</p> <p>(ז) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך.</p>		
<p>(ט) ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי.</p> <p>(י) ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה.</p>	<p>(יח) ויקרא פרעה לאברהם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הוא.</p> <p>(יט) למה אמרת אחתי הוא ואסח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך.</p>	<p>תגובת המלך לתרמית</p>
<p>(יא) ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי.</p> <p>(יב) וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה.</p>	<p>-----</p>	<p>תגובת אברהם/יצחק</p>
<p>(טו) ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.</p> <p>(טז) ולשכה אמר הנה נתתי אלך כסף לאחיד הנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכחת.</p>	<p>(יט-כ) הנה אשתך קח ולך ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו.</p>	<p>תוצאה סופית</p>

נספח ב' - מבנה הסיפור (יב', ח- כ ; ג', א-ד)

1. משמעות המבנה

מחצית א' של סיפורנו עוסקת כולה בהכנותיהם של אברהם ושרה לקראת הירידה למצרים, תחילה יתאר הכתוב את סיבת הירידה, לאחר מכן תוך כדי הירידה הכתוב יציג לפנינו את החששות והסכנות הכרוכות בירידה זו ואת פתרון של אברהם "אמרי נא אחותי את". מחצית זו מציגה את אברהם ושרה כאנשים אלמונים שכל רצונם הוא למצוא מזון להחיות את נפשם. לקראת סוף המחצית מתרחש מהפך שאברהם ושרה לא העלו על דעתם, שרה נלקחת לארמון מלך מצרים - פרעה. ואברהם אובד עצות ואינו יודע כיצד לנהוג, כל פתרונותיו נכשלו. מחצית זו מסתיימת במשבר. ראוי לשים לב כי **הדמות המרכזית היא שרה**, כל השאלות וכל הפתרונות יהיו סביב דמותה וזאת למרות שהכתוב לא יכתוב שום מילה היוצאת מפיה.

הציר המרכזי¹¹ של הסיפור מצוי במרכזו של הסיפור כאשר משני צדדיו יש שמונה פסוקים, פסוק זה מציג את הפתרון שאברהם חשב שבגינו יוכל להתחמק מלקיחתה של שרה ע"י המצרים,¹² אך פתרון זה נכשל ברגע ששרה נלקחה למלך פרעה ובגין כך קיבל אברהם כל סכום שביקש. בשעה שקיבל אברהם כסף רכוש, ושרה נלקחה לבית פרעה שהוא המלך, מבין אברהם כי אין באפשרותו לעשות דבר אלא לקבל את הגזירה, בשעה שכל עולמו חרב עליו.

מחצית ב' היא בגדר "מחצית הפתרונות" כל הבעיות והשאלות שהיו במחצית א' מקבלות את פתרונם, בעית הרעב שבגינה ירדו אברהם ושרה מוצאת את פתרונה בעליתו של אברהם עם כסף וזהב שעמים יוכל אברהם לקנות אוכל לבני ביתו, בנוסף לכך אברהם מקבל גם מקנה רב שאף הוא יסייע לו לרעב המתרחש בארץ כנען, המקנה ישמש לו כמזון. גם החשש מהידיעה כי שרה היא אשת אברהם ולא אחותו מוצא את פתרונה בכך שהאמת יוצאת לאור מבלי כל חשש שאברהם יפגע. שש פעמים מדגיש הכתוב כי שרה היא אשת אברהם:

1. וַיִּנָּע ה' אֶת פְּרֵעָה נְגַעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שְׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. (י"ז)

11. לעתים נמצאת במרכזו של הסיפור חוליה בת פסוק אחד או כמה פסוקים, שבה אכן מתרחשת התפנית הדרמטית, אך חוליה זו נושאת אופי עצמאי: היא אינה שייכת למחצית הראשונה של הסיפור, וגם לא למחציתו השנייה. אנו מכנים חוליה כזו בשם "ציר מרכזי" של הסיפור. במקרה כזה, חשיבותו של הציר המרכזי להבנת הסיפור רבה ביותר, ושתי מחציותיו טובות סביב הציר המרכזי: הראשונה מכינה את הרקע לאותו ציר מרכזי, והשנייה נובעת ממנו. אך על פי רוב המעבר ממחצית למחצית הוא ישיר, שלא בתיווכו של ציר מרכזי. – דברי הרב אלחנן סמט, עונים בפרשת שבוע ח"א, עמ' 77.

12. ראה בהרחבה דברנו בגוף המאמר חלק ג' – כאשר הקריב.

2. ויקרא פרעה לאַבְרָם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הוא. (י"ח)

3.4. למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך. (י"ט)

5. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו. (כ)

6. ויעל אַבְרָם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה (י"ג, א)

שמה של שרה יעלם ואת מקומו ימלא הכינוי "אשתו". מתוך ששת הפעמים, ארבע פעמים יחזור פרעה על העובדה כי שרה היא אשתו של אברהם, לומר לנו כי המקום שהיה בו המשבר הגדול של אברהם עם שרה לקיחתה לארמון המלוכה לפרעה, שם מצוי הפתרון בצורה הגלויה ביותר, ופרעה הוא זה שיכריז כי שרה היא אשתו של אברהם. הפעם השישית מוזכרת בפי הכתוב וגם כאן תכונה שרה בשם אשתו, בכך מוצג לפנינו כי אברהם חוזר למצב הטבעי שהיה קודם ירידתו למצרים הוא ואשתו ביחד, ולכן ידגיש הכתוב בתחילה " ויעל אַבְרָם ממצרים" ושוב פעם חוזר הכתוב "הוא ואשתו", לשם מה יש חזרה על המילה "הוא" והרי הוזכר בתחילת הפסוק שאברהם עלה? אלא בפעם השניה אברהם ושרה מוצגים כזוג, כאיש ואשה כפי שהדבר היה בתחילת הדברים "ויהי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא מִצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרָי אֵשֶׁתוֹ הֲנֵה נָא יַדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יָפֶת מִרְאֵה אֶתְּךָ" (י"א).

במחצית זו אברהם הוא הדמות המרכזית, השאלות הטענות ומציאת הפתרון של פרעה לבעיותיו יהיו מופנות אך ורק לאברהם תוך כדי התעלמות משרה, שאלה לא תופנה אפילו שאלה אחת. במחצית זו אברהם לא יצטרך למצוא פתרונות, האמת ששרה אינה אחותו תצא לאור. אברהם פסיבי ולא עושה כלום, הוא אפילו אינו עונה על שאלותיו של פרעה ועם כל זאת הוא "זוכה" בכל הברכות.

מחצית זו היא בגדר העליה בניגוד למחצית א' שהיתה בגדר ירידה. במחצית א' אברהם יורד למצרים "ויהי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרָיִם לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ". מצד אחד הירידה למצרים היא גאוגרפית שכן כנען נמצאת במקום גבוה יותר, אך יש כאן רמז כי גם מצבו של אברהם יורד הוא חושש שמא יהרגו אותו, הוא חושש שיקחו את אחותו, ועם זאת הוא יורד למצרים כי בכנען יש סכנת רעב. מחצית ב' היא בגדר העליה אברהם עולה ממצרים ושב לכנען "ויעל אַבְרָם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה" (א) ואף כאן העליה היא גאוגרפית ממקום נמוך (מצרים) למקום גבוה (כנען), אך גם מצבו של אברהם הוא בגדר עליה, הוא אינו חושש מכלום, הוא זוכה לשמירה מלכותית מפרעה השומרת עליו מכל סכנה, אשתו מצויה עימו, והוא זוכה בעבדים, שפחות, כסף וזהב.

2. היחס בין הפסקאות

פסקאות א, 1א – פסקאות אלו מתארות מה עשה אברהם קודם ירידתו למצרים (פסקה א) ואחר עליתו מצרים, אברהם עושה את אותם המעשים מבלי לשנות דבר, ואפילו חוזר לאותו מקום (פסקה 1א).

פסקאות ב, 1ב – אברהם יורד כאשר יש רעב כבד בארץ, הוא יורד למצרים כמעט חסר כל (פסקה ב), ואילו בעליתו ממצרים הוא יוצא משם עם משלחת ממלכתית של המלך, במקום תיאור הרעב הכבד שבגיניו ירד אברהם מתחלף תיאור זה ברכוש הכבד מאוד שעיימו עולה אברהם (פסקה 1ב).

פסקאות ג, 1ג – אברהם מציג את הפתרון הסודי בינו לבין שרה "אחותי את" על מנת שישאר חי (פסקה ג), פתרון זה מתגלה ע"י המלך והאמת יוצאת לאור כי שרה היא אשתו של אברהם ולא אחותו (פסקה 1ג)

פסקאות ד, 1ד - שרה נלקחת לבית פרעה מבלי שאברהם יכול לעשות מאומה (פסקה ד) בעקבות כך הא-ל מתערב ומנגע את פרעה כתוצאה מלקיחת שרה (פסקה 1ד).

נציג את היחס בין הפסקאות בפסוקים:

מחצית ב	מחצית א'	הפסקאות	המוטיב
(ג) וַיֵּלֶךְ לְמִצְרָיִם מִנֹּגֵב וְעַד בַּיִת אֵל עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שְׁם אֱהֱלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בַּיִת אֵל וּבֵין הָעֵי. (ד) אֵל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שְׁם אֲבִרָם בְּשֵׁם ה'.	(ח) וַיַּעַתֵּק מִשְׁם הָהָרָה מִקְדָּם לְבַיִת אֵל וַיֵּט אֱהֱלָה בַיִת אֵל מִיָּם וְהָעֵי מִקְדָּם וַיִּבֶן שְׁם מִזְבֵּחַ לֵה' וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה'.	פסקאות: א, 1א	פעולותיו של אברהם קודם ירידתו למצרים ואחר עליתו
א) וַיַּעַל אֲבִרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגִבָה. ב) וְאֲבִרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵהוּ בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.	(י) וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָה וַיֵּרֵד אֲבִרָם מִצְרַיִמָה לְגוֹר שְׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאַרְצָה.	פסקאות: ב, 1ב	העליה והירידה

<p>(יח) וַיִּקְרָא פְרָעָה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה זֹאת עָשִׂיתְ לִי לָמָּה לֹא הִגַּדְתְּ לִי כִּי אֲשַׁתְּךָ הוּא.</p> <p>(יט) לָמָּה אָמַרְתְּ אַחֲתִי הוּא וְאַקַּח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ סָח וְלָךְ.</p>	<p>(יב) וְהִזָּה כִּי יִרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אֲשַׁתּוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֹתְךָ יָחִיו.</p> <p>(יג) אָמַרְתִּי נָא אַחֲתִי אֶתְּ לְמַעַן יִיטַב לִי בְעַבְדֶּיךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְגִלְלָךְ.</p>	<p>פסקאות: ג, ג1</p>	<p>הפתרון הסודי וגילוי</p>
<p>(יז) וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרָעָה בְּנִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתָהּ עַל דְּבַר שָׂרִי אֲשֶׁת אַבְרָם.</p>	<p>(יד) וַיְהִי כִּבּוֹא אַבְרָם מִצְרָיִמָּה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הוּא מְאֹד.</p> <p>(טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרִי פְרָעָה וַיַּחְלְלוּ אֹתָהּ אֶל פְּרָעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרָעָה.</p>	<p>פסקאות: ד, ד1</p>	<p>לקיחת שרה והעונש</p>